

UTVA:

Ujeti strah.

Vesela povest.

njimi imeni.

V času rogličkov in podobnih zakuskov, ki se jih je dobilo v vseh oblikah, pa ni bilo tako. Takrat je bil strah vse bolj lep in tajinstven, in vsak človek si je to stvar, ki je sicer brez duše in telesa, ustvarjal drugače, to je po svoji več ali manj razviti domišljiji. Neke vrste strah je na primer navpičen kol, ki ima na gornjem koncu raztrgan klobuk, razcefran jopič in na rokah pošvedrane in razdejane črevlje. Ta strah je bolj ptičje vrste. Imamo pa tudi zajčje strahove, ki so seveda bolj nedolžni, kakršni pač zadostujejo za zajčke, da se zelnikov preveč ne boje. Strah kmetiških otrok je navadno v hiši na polici in je hitro pri rokah, če je treba koga krotiti. To so bolj navadni strahovi, te lahko primemo. Potem imamo pa še druge strahove, ki so bolj votli na sredi in prazni okrog kraja. Ti strahovi bivajo po starih gradovih, pokopališčih, na križpotih, v brlogih, duplih in stolpih in pa v — človeških možganih.

O posebne vrste strahu pa vam pove pričujoča zgodba.

Bilo je o počitnicah. Gospod Korajžel in njegova gospa sta pobrala svoja šila in kopita, jih naložila v potne kovčege, te naložila na voz in odpeljala sta se s svojo malo hčerko Buško na počitnice med prelepe gorenjske hribe in gore. V stari kmetiški hiši, na prijaznem holmu, s prelepo okolico sta imela najeto stanovanje. Na prijaznih malih oknih so vreli in kipeli rdeči naglji, je dehtel roženkravt in rožmarin, so žarele ognjenordeče belagonije. Pred hišo se je razprostiral prijazen vrt z mehko žametno travo, na desno navkreber je držala z drobnim peskom posuta steza k skednju, ki se je naslanjal ob hišo.

Hiša sama, polna zgodovine svojih pre mnogih lastnikov, stoječa sredi divjelepe okolice, v skrivnostnem gorskem miru, je dražila sama na sebi, kakor je bila, človeško domišljijo. Vonja trohnobe, ki je dihal od stene in podov, ni mogel zadušiti vonj cvetja, niti ga niso mogli pre-

gnati solnčni žarki, katerim so bila okna na stežaj odprta. Starinske postelje in skrinje, črviva hrastova miza in klop ob veliki peči — vse to je dihala svoj posebni vonj in polnilo ozračje s skrivnostno naslado.

50 Korajžlovim je to ugajalo. Korajžlovim, ki so stikali po zgodovini starih predmetov, katerim je vsaka stoletna skrinja pripovedovala davne zgodbe svojih lastnikov in lastnic, Korajžlovim, ki so takorekoč videli v vsaki manjši ali večji črvivi luknjici hrastove mize zgodbe davno minulih dni.

51 Tisti dan so bili prispeli sredi popoldneva na Holm, kakor se je rekalo ondi od pamtiveka. Stara Urša, živa zgodovinarica, ki je upravljala med letom gospodinjstvo in gospodarstvo, edina in poslednja dedinja Holmovine, jih je slovesno sprejela s kurjo juho, z rezanci, dušenim krompirjem in prisiljenim zeljem. Po stari navadi je posedala pri njih in jim pripovedovala to in ono. Nje niso zanimale mestne novice in je rajša pripovedovala nego poslušala. Ko so prihajali Korajžlovi vsako leto na letovanje tja, tedaj se je izgovorila in izklepetala za vse leto. Najprej seveda o trdi ali ugodni zimi, manj ali več deževni pomladi, kakršna je pač bila, ter o tem in onem iz sedanjega časa. Polagoma pa je prešla na svoj najljubši predmet, na zgodovino svoje rojstne hiše, ki je — kakor je ona trdila — bila v davnih časih, ko je še praded njenega pradedu tod gospodaril, pravzaprav majhna graščina v primeri s kmetiškimi bajtami, ki so se skrivale pod Holmom v dolini med tepkami in orehi.

52 Praded je bil širokopleči, orjaški Urh. Vsa okolica se ga je bala. Oderuh in skopuh, da malo takih. Že takrat so govorili pošteni ljudje, da pojde Holmovina, če je Bog pravičen, rakom žvižgat. Da so prav trdili, se vidi dandanes povsod, kamor človek po hiši pogleda. Podi so trhli, strešna bruna za nič, toliko da se streha ne sesuje. Vse črvivo in trohno. Drugače ne more biti, ker je tako usojeno. Izvršiti se mora nad Holmovino sodba božja, kakor jo je zaslužil oderuški Urh, ki je tako skoparil, da so mu tri žene po vrsti od vsega hudega umrle na jetiki. Vse tri so mu pustile le enega sina, ki je komaj toliko dočakal, da je dobil sina, potem je pa legel in umrl tudi on. Seveda je Bog starega tudi že poklical k sebi. Miru pa še dandanes ni. Še vedno stika njegov duh okrog hiše. Ponoči ga sliši Urša. Zdaj vrta po vratih, sedaj na klopih in zopet po skrinji, časih na raznih krajih hkrati, tako da Urša ne more spati. Posebno hudo je ob kvatrih. Takrat mora luč goreti vso noč. Še do njene postelje si upa, čeprav jo vsako noč poškropi z blagoslovljeno vodo. Zdaj poškreblja pri zglavju, zdaj pri znožju, zdaj na desni, zdaj na levi strani, da je Urša časih vsa potna od groze. Pa tudi okrog hiše ne da miru. Časih se sliši, kakor da s težavo vlači vrečo na skedenj. Hodi po stopnicah, kot bi krastača skakala po njih: lop, cop, lop. Kdaj

bi že Urša Holmovino prodala, ko bi jo kdo hotel kupiti! A je nihče noče. Nihče, ker vsak ve, da ji je sojena poguba. Nihče je ne spravi več na noge. Tako je in drugače ne more biti, ker je prokletstvo na njej.

Tako in enako je govorila Urša. Od prvega pradedaja je prišla na drugega in potem na deda, dokler ni srečno dospela do sedanjosti in kazala s turobnim usmevom na vidne znake propasti svoje rodne hiše, kamor so jo pritirali brezbožni pradedje.

Korajžlovi so se vkljub strahotni zgodovini Holmovine ondi udobno utaborili. Spokojni mir in osvežujoč zrak jim je likal od mestnega hrupa in pehanja razdejane živce. Mala Buška se je vse popoldne podila za metuljčki, trgala cvetje ter trgovala sama s seboj z nezrelim sadjem, ki je ležalo na vrtu, kakor je to videla pri branjevkah v mestu.

Pokojno je legel mrak na zemljo. Korajžlovi so sedeli pred hišo. — Opazovali so, kako so se prižigale zvezde druga za drugo, kakor so se najprej gore, potem griči pogrezali v temo. Od fare je zazvonilo Zdravo Marijo. Urša pa je v kuhinji važno rožljala s krožniki in namiznim orodjem, prijeten vonj masla in pečene piške je prihajal od ondi.

Toda prišla je noč!

Gluha tišina je vladala vseokrog. Urša in dekla Špela sta že ugasnili luč v pritličju. Zamolklo in čedalje tiše je zamiralo njuno mrmranje, ko sta molili rožni venec, dokler ni vse utihnilo.

Korajžlovi so bili v svoji izbi. Tudi oni so se pripravljali k počitku. Mala Buška je še s svojo malo kositrno škropilnico, ki jo je nalašč prinesla s seboj, zalila rože ter jo nazadnje prazno postavila v kot ob oknu.

Kmalu so bili vsi v postelji. Mala Buška, prevzeta od dnevnih dogodkov, od vožnje in gorskega zraka, je takoj zaspala. Korajžlova gospa je sama odmolila skupno večerno molitvico ob Buškini postelji ter speče dete prekrižala. Gospod Korajžel je takoj zaspal, kakor se spodobi človeku, ki ima mirno vest in nič nepotrebnih skrbi. Gospa Korajžlova pa se je časek borila s spancem, poslušajoč, če bi se mala kaj ne obračala v spanju, ako se je bila kaka bolha pritepla k njej. Toda vse je bilo mirno. Oddaleč je šumel potoček v svoji strugi ter končno zazibal v polspanec tudi budno in skrbno Korajžlovko. —

„Dr—dr—dr—rsk—rsk—rsk!“ je zašumelo v tišino. Korajžlovka je planila pokonci. Dolg pramen mesečine je ležal po sobi ter se vlekel do peči. Toda vse tiho. Korajžel je enakomerno smrčal. Otrok je enakomerno dihal v zdravem spanju.

„Kaj je to bilo?“ pomisli Korajžlovka in leže nazaj ter zamiži.

„Dr—dr—dr—rsk—rsk!“ se oglasi zopet. Korajžlovki je zastala sapa. Topo strmeč v poltemo, je prisluškovala. Dolgo ni bilo nič, in že

jo je mamil spanec. Tedaj se pa spet ostro oglasi: „Dr—drr—drrr—rsk!“
„Korajžel!“ plane Korajžlovka pokonci. „Korajžel, poslušaj, kaj je to!“

„Urh!“ zagodrnja on v spanju.

„Korajžel! Slišiš,“ javka pridušeno Korajžlovka, „poslušaj, kaj je to?“

Počasi se je mož zdrnil iz prvega spanja ter posluhnil. Bilo je vse tiho. „Nič ni,“ pravi Korajžel, „kaj naj bi bilo? Zdelo se ti je. Spi, spi!“ in že je zaspal.

Čez hipec pa se oglasi zopet: „Dr—drr—drrr—rsk—rsk!“

„Buzarona!“ plane Korajžel in zabuli v noč.

„No, vidiš, da je nekaj,“ pravi pritajeno Korajžlovka.

„Ču—uk, ču—uk!“ se oglasi z vrta.

„Dr, drr, drrr—rrsk!“ —

„Prvo je skovir,“ pravi Korajžel, „tega poznam že od lani. A drugo?“

„Urh vreče v skedenj vlačí,“ pravi ona.

„Ne, zdi se, kot bi vozil voziček,“ in spet sta molče poslušala. Nekaj časa vse tiho, potem pa zopet enakomerno kakor doslej.

„Nekdo voziček vozi k skednju, pa mu vselej zdrkne nazaj!“

„Da se ne čuje stopinj!“ se čudi Korajžel.

„Če je duh, kako?“ dahne Korajžlovka.

Tiho sta vstala in se tipaje splazila do okna ter zabodla oči v temo. Luna se je skrila za oblake in ničesar ni bilo videti. Nekaj časa je bilo vse tiho. Pridržavala sta sapo, oči so jima izstopile in lahen drget jima je stresal telo, odeto v tanke nočne dopetače.

Korajžlu so se zježili lasje! Ona se ga je tesno oklenila, brez besed sta strmela v noč.

„Dr—drr—drrr—rrsk!“

„Lepo te prosim, prižgi!“ zaprosi Korajžlovka.

Drgetaje sta se dotipala do postelje. Korajžel je poiskal užigalice in prižgal luč. Sedla sta na posteljo in poslušala. S svetlobo jima je izginila tudi bojazen in smeje sta se pogledala.

Dolgo časa je bilo vse tiho, in že sta se pripravljala spat.

„Luč privijem, pa zaspiva! Sedaj da mir, luči se boji,“ pravi mož.

Tedaj se pa prav od blizu začuje oster „drrr—rrsk!“

Mahoma sta bila Korajžlova na nogah.

„Saj je bilo tukaj v sobi!“ Mož in žena sta se gledala vsa bleda in plašna.

„Drrrr—rrrrsk!“ — — —

Zmagonosno plane Korajžel v kot k oknu, kjer je stala mala kosi-trna Buškina škropilnica. Zagrabi jo in prinese k luči.

„Sedaj ga imam!“ vzklikne Korajžel veselo.

V škropilnici na dnu je lezel za pšenično zrno velik hrošček in se žurno potuhnil. Korajžel je postavil škropilnico na mizo, in oba sta tiho strmela vanjo. Čez nekaj časa se je hrošček ojunačil in začel lezti počasi navzgor proti robu, da bi ušel iz neprijetne ječe, kamor je slučajno padel. Lezel je in lezel in bil je že skoraj na robu, kjer bi lanko razprostrl krila in odfrčal. Preden pa se je to zgodilo, je zdrsnil in „dr—dr—dr—rrr—rsk!“ — je hrošček ležal na dnu škropilnice in zopet počasi pričel lezti navzgor. Tako se je ta igra ponavljala že nekaj ur. Korajžel je vzel škropilnico in stresel iz nje skozi okno nesrečnega jetnika, kjer mu je v rosni travi sredi gluhe, temne noči zasijala zopet zlata svoboda.

Ko sta Korajžel in Koražlovka legla in upihnila luč in se ni čulo nič drugega, nego šum potoka in enakomerno dihanje spečega otroka, ki ga ta nočna komedija ni zbudila, je pomislila Koražlovka:

„Morda pa je bil vendar nesrečni Urh v podobi drobnega hrošča, da se spokori za svoje grehe! . . .“

Slovanska.

*Slovanski rod, ti velik, silen,
bogat, čestit si, plemenit,
ki v miru ti in trdem boju
srca je vselej čut odkrit!*

*Slovanska zemlja, ljuba, lepa,
usa sreča v tebi je, radost,
saj sinov tvojih roka pridna
povsod ustvarja ti blagost.*

*Slovanski jezik, govor sladki,
glasiš se čislan širom v svet;
naj bo, kdor rod, zemljó in jezik
slovanski zataji — proklet!*

Andrej Rapè.

Molitev.

*O, Bog mogočni nad oblaki,
ki vseh svetov si gospodar,
velj mogočna volja Tvoja:
„Za vse pravico dal sem v dar!“*

*Ti, ki si zvezal roke smrti,
o, ne razveži spet ji rok;
Ti veli z vsemogočno voljo:
„Zdaj zadnji bil je smrtni stok!“*

*Naj luč, življenje, sreča nova
blesti se spet po vseh doméh;
ljubezni zarja naj zasije
po naših logih in vrteh.*

*Naj spet po temnih cestah naših
svit solнца svoj razlije čar:
o, pridi k nam kraljestvo Tvoje,
pravico narodu daj v dar!*

Andrej Rapè.